

Nr 170.

Av herr **Molin** i Dombäcksmark, om skrivelse till Kungl. Maj:t ifråga om utarbetande av en statistisk redogörelse angående Norrlands förhållande till det övriga Sverige.

Till andra kammarens tredje tillfälliga utskott hänvisades vid 1914 års senare riksdag en inom kammaren av undertecknad väckt motion, nr 169, vari jag med återupptagande av min vid samma års första riksdag väckta, men då ej behandlade motion nr 271, hemställde, att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville gå i författning om utarbetandet och framläggandet av en statistisk redogörelse angående Norrlands förhållande till det övriga Sverige, företrädesvis i ekonomiskt och socialt hänseende.

Åberopade motion nr 271 var, vad motiveringen beträffar, av följande lydelse:

»Vad Norrland betyder för den svenska statskroppen, därom råder utom Norrlands gränser tyvärr den mest beklagliga okunnighet även bland dem, som göra anspråk på att vara lärda och bildade. Att referera alla de foster av okunnighet om Norrland och norrländska förhållanden, som man oupphörligen får till livs, är ej min mening. I stället tillåter jag mig i korthet framställa några allmänna synpunkter om Norrlands förhållande till övriga Sverige.

Ehuru det möjligen kan verka skorrande i syd- och mellansvenskarnes öron torde dock kunna fastslås, att det relativt goda ekonomiska läge, som Sverige för närvarande befinner sig uti, i huvudsak torde vara Norrlands förtjänst. Den norrländska trävaruindustrien, gruvdriften och andra exportkällor ha hittills tillfört den svenska penningmarknaden tusentals millioner i rent guld. Utan att detta guldflöde från Norrlands skogar och malmfält varit tillfinnandes, är det

mycket troligt, för att ej säga alldeles visst, att vår detta allt oaktat ännu prekära utrikeshandel, som år efter år uppvisar till många millioner uppgående importöverskott, skulle varit i oerhört mycket sämre läge, med ännu kännbarare brist på kapital inom landet.

För södra Sveriges lantbruk har Norrland varit en god avsättningsort, direkt och indirekt, detta möjliggjort genom livsmedelstul-larna, som tillfört och fortfarande komma att tillföra det sydsvenska jordbruket enorma summor, utan vilka, om man får tro de sydsvenska lantmännens försäkringar, det sydsvenska jordbrukets ekonomiska bärighet skulle äventyras. Härvid må ock tagas i betraktande de sum-mor staten erhållit genom tullsatserna för Norrlands vidkommande.

På sistone har uppmärksamheten från statsmakternas sida riktats på Norrland, så snart andra skatte- eller inkomstkällor börjat tryta. Jag vill endast erinra om folkpensioneringens genomförande, vilket möjliggjordes endast tack vare norrlandsmalmen. Jag erinrar vidare om expropriationen av en del av de norrländska skogsvårdsavgifterna för upphjälpan-det av skogsvården i södra Sverige. Vidare är det ju nu meningen att exploatera Norrlands statsskogar för att i någon mån täppa de gapande luckorna i försvarsbudgeten.

Till envar om norrländska förhållanden okunnig dristar jag mig framställa samvetsfrågan: Hur skulle det nu sett ut här i Sverige, om Norrland ej funnits till? Jag förmodar, att antalet av de stockholmska palatsen varit färre, att vår utrikeshandel varit i ett förtvivlat läge, att penningtillgången varit liten eller ingen och att hela vår såväl politiska som ekonomiska självständighet varit ytterst osäker åtminstone i avsevärt sämre ställning än vad nu är fallet, tack vare Norrland.

Klagan är ju stor och allmän över vårt nuvarande ekonomiska läge. Var finna nyckeln till lösandet av alla våra intrasslade ekonomiska problem? Ja, om även den frågan framställes såsom samvetsfråga till södra Sveriges befolkning, så kan ej svaret bli annat än: Norrland.

Sveriges framtida ekonomiska utveckling är i synnerligen hög grad beroende just av Norrland och dess utveckling. Ja, jag tvekar ej påstå, att endast Norrland är räddningen. Såsom jag visat i min s. k. dikningsmotion vid innevarande års riksdag skulle vår tvåvaru-export i framtiden kunna ökas ända till 50 mill. kbm. om året, om svenska staten ägde förutseende nog att möjliggöra alla norrländska träskmarkers utdikning och försättande i skogbärande skick. Om vilka framtidsmöjligheter, som skulle bli verklighet vid utnyttjandet av Norrlands järnmalm till förädlade varor med hjälp av den oerhörda vattenkraft, som är till finnandes, torde vara onödigt att erinra.

Norrlands jordbruk är ej heller att förakta. Trots bristen på vägar, diken och avsättningsmöjligheter (de tre grundvalarna för jordbruk över huvud taget) och alla andra vidriga omständigheter, har det ändock kunnat hålla ihop och utveckla sig. Och detta utan tullskydd, som för södra Sveriges jordbruk tycks vara enda livselixiret. Därav torde framgå, att det norrländska jordbruket, som fått lära sig stå på egna ben utan hjälp av konstlade medel, har större utvecklingsmöjligheter än södra Sveriges jordbruk. Innan det dock kan bli tal om Norrlands kolonisation i stor stil enligt nationalekonomiska linjer, fordras dock, att staten sörjer för vägar, diken och avsättningsmöjligheter uppe i de stora vidderna. Vill staten verkligen åstadkomma en norrländsk kolonisation, så kan staten ej underlåta att först lösa kommunikations-, diknings- och avsättningsproblemen.

Med detta har jag endast antydningssvis velat framhålla, att det i lika hög grad är Sveriges som Norrlands livsintresse, att Norrland försvaras, behålles och utvecklas, även om statens hittills vidtagna åtgärder för Norrlands del skenbart icke alltid förräntat det kapital, som där nedlagts.

Meningen med denna motion är icke att söka förmå riksdagen till några nya uppoffringar utöver dem jag motionsvis förut framställt; min mening är fastmer att förmå riksdagen till ett initiativ i syfte att skingra den oerhörda okunnighet, som råder bland Sveriges folk om Norrland och dess förhållande till övriga Sverige i ekonomiskt och socialt hänseende.

Vår nu tillgängliga statistik är ej så uppställd och sammanförd, att svenska folket får reda på vad Norrland betytt, betyder och kommer att betyda för den svenska statskroppen.

Export- och importsiffrorna för hela riket visa ej, hur stor andel som belöper sig på Norrland och övriga Sverige. Samma är förhållandet med tullmedlen, både de som gå till statskassan och de som hamna i kvarnägares, godsägares och övriga sydsvenska jordbrukares fickor.

Jag menar, att det för belysandet av Norrlands förhållande till övriga Sverige är oavvisligen nödvändigt att få till stånd ett närmelsevis exakt bokslut med debet- och kreditposter för Norrland å ena och övriga Sverige å andra sidan.

Kunde ett sådant bokslut åstadkommas, skulle, hoppas jag, okungheten om Norrland och dess värde skingras. Och utan att okungheten om Norrland försvinner, lär det vara lönlöst att förvänta, att riksdagen skall med den lust och kraft, som kräves, väcka till livs och tillvarataga alla Norrlands slumrande millioner och i Norrland bereda

svenska medborgare den utkomst och trevnad, som nu tyvärr endast tyckes kunna ernås i — Amerika.

Jag hemställer alltså, (etc., lika med det nu i motionen framställda yrkandet).

Utskottets utlåtande i anledning av motionen var av följande lydelse:

»Utskottet delar motionärens uppfattning om »att det i lika hög grad är Sveriges som Norrlands livsintresse, att Norrland försvaras, bibehålles och utvecklas, även om statens hittills vidtagna åtgärder för Norrlands del skenbart icke alltid förräntat det kapital, som där nedlagts.»

Även är utskottet ense med motionären däri, att tillgodogörandet av Norrlands naturrikedomar — dess malmer, dess skogar och på sistone dess vattenfall — spelat och spelar en ytterst betydelsefull roll i Sveriges ekonomiska liv. För att endast nämna några få siffror, må anföras, att i Sveriges totalexport år 1912, som hade ett värde av 760 miljoner kronor, ingingo från Norrland exporterade trävaror och produkter därav till ett värde av icke mindre än 170 miljoner kronor, samt att av den under år 1912 till ett värde av 59.7 miljoner kronor exporterade järnmalmen icke mindre än ungefär fyra femtedelar torde hava blivit exporterade från Norrland.

Men i motsats till motionären håller utskottet före, att Norrlands ovannämnda ekonomiska betydelse är känd och även beaktad av statsmakterna, liksom kännedomen om Norrland är i ständigt stigande hos vårt lands befolkning. Någon särskild åtgärd för skingrandet av en enligt utskottets mening ej särskilt framträdande okunnighet just på detta område hos vårt folk anser utskottet därför icke vara av behovet påkallad. Detta så mycket mindre som utskottet ej delar den uppfattning, som motionären synes hysa, nämligen att en landsdels förmåga att med sina speciella naturtillgångar verksamt bidra till förbättrandet av landets ekonomi i dess helhet, skulle vara ett avgörande skäl för statens ingripande för att befrämja denna landsdels utvecklingsmöjligheter på andra områden. Oberoende av en landsdels tillgång på lätt realiserbara naturtillgångar föreligger nämligen, enligt utskottets åsikt, skyldighet för statsmakterna att kraftigt understödja den ekonomiska utvecklingen till gagn för hela landets befolkning, såväl i Norrland som annorstädes, där utsikter till en dylik utveckling givas. Utan tvivel föreligga ock, beträffande Norrland, för statsmakterna stora uppgifter, vilkas lösning de med säkerhet heller icke komma att undandraga sig. I detta sammanhang vill utskottet även framhålla, att statsutgifter till förmån för en avlägsen landsdels glesare befolkning — utgifter, vilkas även framtida räntabilitet är oviss — dock äro fullt berättigade, då

redan gemenskapen med den svenska statskroppen ger en sådan befolkning berättigade anspråk på att ej bliva styvmoderligt behandlad vid fördelningen av de förmåner, som vår kultur förmår att skänka.

Utskottet finner således icke de motiv, som motionären framfört för sitt yrkande, bärande och hyser vidare den uppfattningen att vårt lands officiella statistik redan nu i avsevärd grad kan lämna upplysningar om de norrländska länen. Som bekant komma dessutom femårsöversikter över rikets utveckling hädanefter att publiceras av statistiska centralbyrån. Utgivandet av dessa femårsöversikter bestämdes i samband med beslut om upphörande av Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser. Utskottet har inhämtat, att i dessa femårsöversikter skall stor uppmärksamhet ägnas de särskilda länens förhållanden. Häri genom komma de redan med den nuvarande statistiken förefintliga möjligheterna att erhålla upplysningar om de norrländska länen att ytterligare ökas, och varda ju på så sätt motionärens önskningsar i viss mån uppfyllda.

Den av motionären föreslagna anordningen — ett »bokslut — — — för Norrland å ena och övriga Sverige å andra sidan» — skulle åter, fränsett svårigheten att utföra detsamma, på ett olämpligt sätt få sken av en avsikt att ställa en del av fäderneslandet i motsatsförhållande till den övriga delen av riket, ett företag som utskottet icke kan förorda».

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet att motionen ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Vid ärendets behandling i andra kammaren den 25 juli tillät jag mig till protokollet anföra följande:

»I den motion, som tredje tillfälliga utskottet avfärdat i föreliggande utlåtande, har jag påyrkat en skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande av en statistisk jämförelse mellan Norrland och det övriga Sverige, företrädesvis i ekonomiskt och socialt hänseende.

Innan jag går att granska utskottets motivering för sitt avslagsyrkande, ber jag att först i stora drag få meddela kammaren åtskilliga erfarenheter, som, så att säga, kunna anses ligga som bakgrund för min framställning. Erfarenheterna om, huru Norrland och norrlandsfrågorna skötts här i riksdagen, äro inte vidare hugnesamma. Utan att ingå på detaljer vill jag blott erinra om, huru de av riksdagen själv stiftade ovisa jordfördelningslagarna, avvitringsväsendet, skiftesstadgan, lantmäteriväsendet etc. dragit över Norrland och därmed också över hela landet det mesta av de sociala missförhållanden, som nu råda och som väl knappast kunna botas, med mindre här sker en genomgripande omgestaltning av det som är roten och upphovet till det onda. Det var väl, mina herrar, en brist på framsynthet och nationalekonomisk kunskap utan like, detta, att stifta lagar av *sådan* beskaffenhet, att jordbruk och industri i Norrland ovillkorligen skulle komma att stå emot varandra som fiender, varvid den starkare parten naturligtvis skulle få övertaget, i stället för att ordna

sakerna så, att bägge dessa näringsgrenar i samska och frid och hand i hand kunnat uppblomma. Då man gör en översikt av utvecklingen, finner man, att norrlandsfrågorna alltid legat i den oriktiga frågeställningen *antingen* jordbruk *eller* industri, i stället för det enda sunt förnuftiga *både — och*. Jag tillåter mig i detta sammanhang uttala den förmodan, att norrlandsrepresentanternas *partiskhet* å ömse håll samt de sydsvenska representanternas *okunnighet* om norrländska förhållanden förorsakat, att frågeställningen snedvridits såsom skett, och detta inte blott under de tider, då jordfördelningslagarna m. m. stiftades, utan även under de tider, då det gällde att råda bot på de missförhållanden, som till följe den tidigare lagstiftningen uppkommit.

Norrlandslagstiftningen kan f. n. inte anses såsom annat än ett synnerligen illa sammanfogat lappverk, vars enda hörnsten torde vara förbudslagen gent emot trävarubolagen att förvärva fast egendom, vilken lag ju lätt kan kringgås och följaktligen är av högst tvivelaktigt värde både i socialt och nationalekonomiskt hänseende. De som trott, att denna förbudslag och de jämte denna tillkomna vanhävds- och arrendelagarna skulle, så att säga, bota bristerna och skapa ett utvecklingskraftigt Norrland, borde nu inse, att så icke har skett. Frånsett att bolagens jordbruksförvärv i någon mån minskats, att bolagsarrendatorerna i någon mån kommit i relativt säkrare ställning och att vanhävd å bolagsjord i någon måtto kan förhindras, har Norrlands jordbruk och Norrlands befolkning på det hela taget icke kommit i åtnjutande av de välsignelser, lagstiftningen med all säkerhet menat skulle komma Norrland till del.

Vare det mig nu långt ifrån att vilja upphäva de restriktioner, som vidtagits gent emot det överhandtagande bolagsväldet där uppe, men då jag betraktat utvecklingslinjerna i Norrlandsfrågan, har jag inte kunnat underlåta göra den reflexionen: hade det inte männe varit lika så nyttigt att från början lagstifta så, att förbudslagstiftning blivit överflödig, och hade det inte — då nu missgrepp från början en gång blivit gjorda — varit skäl uti att överväga, huruvida icke förhållandet mellan jordbruk och industri på annat sätt i bägge parternas välförstådda intresse kunnat regleras, exempelvis genom reformering av skiftesstadgan och jordfördelningslagarna, förbilligande av lantmåteriväsendet, möjliggörandet för industrien att utan att inkräkta på jordbrukets område och under vissa garantier mot jobberi, rovdrift och utländskt kapital förvärva skogsmark, införandet av särskild progressiv beskattning av bolagsjordbruksegendomar, så kraftig och så anpassad, att det för bolagen ej längre skulle blivit någon som helst affär att bibehålla *jordbruksjord* med därtill hörande stödskog i sin ägo m. m.?

Hur meningarna härutinnan kunna vara delade kvarstår dock faktum, att statsmakterna för Norrlands vidkommande gjort en massa lagstiftningsfelgrepp, som, all senare Norrlandslagstiftning till trots, ännu ej på långt när äro rättade. I detta sammanhang kan erinras, huru lagstiftningen om vägväsendet verkat betungande och förlamande på hela landet och företrädesvis i Norrland. En gammal norrländsk ännu levande f. d. ledamot av denna kammare har en gång yttrat, att han i sin tid ingenting ångrat så mycket som det, att han gick med på lagen ang. väghållningsbesvärets utgörande på landet. Han håller före, att riksdagen då gjorde en oförlätlig faute.

Vad är vår erfarenhet om statsmakternas omsorg om Norrland för övrigt? Låter inte staten miljoner årligen ruttna ned i statsskogarna? Har inte staten måhända skött sin malmpolitik uppe i Norrbotten på ett allt annat än affärsmässigt sätt samt i detta nu bundit sig till händer och fötter för lång tid framåt? På samma gång man kan konstatera, att staten ej tillvaratar sina intressen i Norrland, på samma gång kan man göra en annan iakttagelse, och det är, att staten numera, så snart det

gäller att bereda sig inkomster för tillfället, riktar sina blickar mot norr. Jag och mina valmän *glömma aldrig*, att staten måste ta norrlandsmalmen för att genomföra folkpensioneringen. Vi *glömma heller aldrig* den orättvisa, som staten begick, då en del av våra skogsvårdsavgifter exproprierades för att upphjälpa skogsvården i södra Sverige. Och förslaget att tillgripa statsskogarna i Norrland för att fylla de gapande luckorna i försvarsbudgeten ha vi *svårt att smälta*. Under årtionden har Norrlands befolkning utsugits av tullarna, som uteslutande kommit de stora jordägarna i Syd-sverige till godo. Norrlands befolkning, som själv får slåss för sin existens med ett i allt icke så förstklassigt klimat, har måst betala skatt till dessa, för vilka de naturliga förutsättningarna för ett ekonomiskt jordbruk äro mycket större än i Norrland. Det utlovades guld och gröna skogar, då tullen infördes, att tullmiljonerna skulle användas till folkpensioneringen. Men då den äntligen skulle genomföras, voro tullmiljonerna borta, och i stället togs norrlandsmalmen. Jag tror mig inte överdriva, om jag vågar mig på det påståendet, att staten numera börjat tendera till att exploatera naturrikedomarna i Norrland för att skona de stora jordägarna och de stora finansierarna i de övriga delarna av landet från skatt.

Nu vill jag säga, att jag för min del icke alls missunnar staten att förse sig med inkomster ur Norrlands naturtillgångar. Det enda jag klandrar är *sättet*, varpå detta sker, den planlöshet och låt-gå-politik, som därvid gör sig gällande, och det uppenbara förhållandet, att så litet av Norrlands naturtillgångar kommer Norrland självt till godo, huru Norrland, där så väldiga statsuppgifter vänta på sin lösning, rent ut sagt *försummas*. Man kan inte undgå att lägga märke till, hurusom anslagsfrågor rörande Norrland avgöras i en atmosfär av filantropi. Det kan inte hjälpas, att åtminstone jag erfarit en känsla av att riksdagen, för varje gång anslag gives åt Norrland, giver dessa anslag i form av *allmosor*.

Staten har väldiga uppgifter att utföra där uppe. Helt säkert kräves det flera hundra miljoner till *kommunikationer* och *diken* samt till ordnandet av *avsättningsmöjligheter* för jordbruket. Södra och mellersta Sverige, som numera invant sig i systemet att erhålla tullunderstöd, kan man inte begära den orimligheten av att satsa pengar för Norrlands kolonisation. Med ett rationellt utnyttjande av Norrlands naturrikedomar skall det bli möjligt att framtrolla så mycket medel, att norrlandsproblemet löses med uteslutande norrländska pengar, förutsatt nämligen att staten ej fortsätter att exploatera naturtillgångarna där uppe till diverse andra riksändamål.

Jag tror inte, att staten någonsin blir villig att ta sig an med kolonisationsproblemet i Norrland, sedan naturrikedomarna där uppe äro irrationellt spolieerade för andra och därtill kanske *improduktiva ändamål*. Då är det för sent.

Nu är frågan, hur skall man bära sig åt för att få statsmakterna att inse, vad Norrland betytt, betyder och kommer att betyda för den svenska statskroppen? Missgreppen i norrlandsfrågorna ha berott på okunnighet från lagstiftarnas sida. Denna okunnighet, som av allt att döma fortfarande i ganska avsevärd utsträckning finnes kvar och ligger som en död hand över Norrland, hade jag trott kunna skingras genom litet statistik, utvisande Norrlands förhållande till övriga Sverige. Det var kanske förmätet av mig att begära, att riksdagen skulle vara sinnad att vidtaga åtgärder för att skingra sin egen och det övervägande flertalets av landets befolkning okunnighet om Norrland — och i känslan därav har också utskottet avstyrkt motionen. Detta att känna till Sveriges totalexport, Norrlands export av trävaror och järnmalm under ett visst år, är, med förlov sagt, dock ej tillräcklig kunskap om Norrlands förhållande till övriga Sverige. Det är spörsmål sådana som dessa jag vill ha besvarade. Jag

är själv i det fallet okunnig, och inte ens utskottet, som ju ej vill erkänna sig sakna något i kunskap om Norrland, torde kunna besvara dem. Dessa spörsmål äro: vilka värden har Norrland exporterat sedan 1800-talets början; vilka värden har under samma tid importerats till Norrland, och huru förhåller sig handelsbalansen i Norrland till handelsbalansen i övriga delar av riket; huru mycket har Norrlands befolkning fått erlägga i tull till staten och till södra Sveriges kvarn- och godsägare; till vilka belopp uppgå statens direkta anslag till Norrland hittills; vilka värden finnas ännu att tillvarataga och utnyttja i Norrland? Det är inte ett förklenande omdöme att säga, att både utskottet och riksdagen och alla svenskar f. ö. i detta nu praktiskt taget äro okunniga i dessa stycken. Men nog är det bedröfligt, att vår dyrbara statistik, varpå nedlägges så mycket penningar och arbete, ej skall vara så uppställd, att man kan få svar på de ovan framställda spörsmålen. Statistiken är ju till för att upplysa oss om förhållandena här i landet.

Går jag nu att granska utskottets utlåtande finner jag till min glädje, att utskottet såsom sådant icke saknar sinne för norrlandsfrågorna och följaktligen i allt väsentligt ger mig rätt. Utskottet säger, »att det i lika hög grad är Sveriges som Norrlands livsintresse, att Norrland försvaras, bibehålles och utvecklas, även om statens hittills vidtagna åtgärder för Norrlands del skenbart icke alltid förräntat det kapital, som där nedlagts», och utskottet är ense med mig, »att tillgodogörandet av Norrlands naturrikedomar — dess malmer, dess skogar och på sistone dess vattenfall — spelat och spelar en ytterst betydelsefull roll i Sveriges ekonomiska liv». Vidare håller utskottet före att, oberoende av en landsdels tillgång på lätt realiserbara naturtillgångar, skyldighet föreligger för statsmakterna att kraftigt understödja den ekonomiska utvecklingen till gagn för hela landets befolkning, såväl i Norrland som annorstädes, där utsikter till en dylik utveckling givas, och utskottet fortsätter: »Utan tvivel föreligga ock, beträffande Norrland, för statsmakterna stora uppgifter, vilkas lösning de med säkerhet heller icke komma att undandraga sig.» I detta sammanhang har utskottet framhållit att »statsutgifter till förmån för en avlägsen landsdels glesare befolkning — utgifter, vilkas även framtida räntabilitet är oviss — dock äro fullt berättigade, då redan gemenskapen med den svenska statskroppen ger en sådan befolkning berättigade anspråk på att ej bliva styvmoderligt behandlad vid fördelningen av de förmåner, som vår kultur förmår att skänka.»

Jag vore naturligtvis så mycket gladare, om jag visste, att riksdagen hyste samma mening som utskottet i de nämnda citaten, och inte nog därmed, även i *handling* visade, att vilja och förmåga låge bakom de vackra orden. Utskottet delar dock ej, heter det, min uppfattning, »att en landsdels förmåga att med sina speciella naturtillgångar verksamt bidra till förbättrandet av landets ekonomi i dess helhet, skulle vara ett avgörande skäl för statens ingripande för att befrämja denna landsdels utvecklingsmöjligheter på andra områden». Nu är att märka, att jag icke uttryckt mig så i min motion, som skulle Norrlands förmåga att verksamt bidra till förbättrandet av landets ekonomi vara ett *avgörande* skäl etc. Jag har inte ens sagt, att det skulle vara ett *bidragande* skäl. Med utskottets uppfattning, att staten alldeles oberoende av en landsdels tillgång på lätt realiserbara naturtillgångar bör kraftigt understödja den ekonomiska utvecklingen såväl i Norrland som annorstädes, är jag fullkomligt ense. Vad jag reagerat emot är *allmosesympunkterna*, då det gäller anslag för Norrland och den inbitna åskådning, som gjort och gör sig gällande, att allt vad som göres och gjorts för Norrland är så gott som bortkastade penningar. *Det* är väl ändå något helt annat än de reflexioner, som utskottet velat påberda mig. Så

mycket kunna vi dock kanske komma överens om, att *naturtillgångarna i Norrland åtminstone ej böra stå hindrande i vägen för statens omsorg om Norrland och dess utveckling.*

Så upplyser utskottet, att det hädanefter skall bli bättre med statistiken. Konungens befallningshavandes femårsberättelser skola indragas och statistiska centralbyrån i stället upprätta dem, varigenom stor uppmärksamhet skall ägnas de särskilda länens förhållanden. Det synes sålunda, att vederbörande äro inne på samma tankegång, som jag velat föra till torgs. Men att märka är, att den statistik, som utlovats, endast gäller statistiken för *framtiden*. Därmed bringas ju ej någon reda i det statistiska kaos, som avser den *förflutna tiden*.

Till slut säger utskottet att den av mig föreslagna anordningen — ett »boks slut» för Norrland å ena och övriga Sverige å andra sidan — skulle »frånsett svårigheten att utföra detsamma, på ett olämpligt sätt få sken av en avsikt att ställa en del av fäderneslandet i motsatsförhållande till den övriga delen av riket, ett företag som utskottet icke kan förorda». Min avsikt med detta bokslut har varit icke att ställa Norrland i motsatsförhållande till övriga delar av riket — detta motsatsförhållande är redan nu ett faktum, och detta utan all min förskyllan eller värdighet — utan fastmer att om möjligt motarbeta det nu rådande motsatsförhållandet. Kanske skall en sådan strävan aldrig lyckas. Då återstår, såvitt jag kan se, ingen annan utväg än att legalisera motsatsförhållandet och *giva Norrland egen förvaltning*. Sannolikt skall ingen norrlänning ha något emot ett förslag, t. ex. från Skånehåll, om Norrlands avskiljande från övriga landet i förvaltningshänseende. Norrland skulle få pengar över och kan gärna förbinda sig att även i fortsättningen bidra något till Sydsveriges utveckling.

Herr talman, jag tror icke det är skäl i, att jag yrkar bifall till min motion, ty jag har ingen utsikt att vinna något resultat med ett sådant yrkande. Jag har således intet yrkande att göra.»

Utän vidare diskussion avslogs därefter motionen i enlighet med utskottets hemställan.

Då jag nu tager mig friheten att framlämna motionen till förnyad omprövning har jag ansett mig böra in extenso intaga förestående anförande, som dels utvecklar och förtydligar motionens syfte och innebörd, dels gendriver utskottets invändningar.

Jag tillåter mig hänvisa till bifogade broschyr, utgiven av »Svenska trävaruexportföreningen» och tryckt i Uppsala 1914 hos Almqvist & Wicksells Boktryckeri-A.-B.

I denna broschyr (här tryckt som Bilaga) finnes en kortfattad »statistisk redogörelse angående Norrlands förhållande till det övriga Sverige» i fråga om trävaruindustrien.

Då det lyckats Svenska trävaruexportföreningen att åstadkomma en dylik statistisk jämförelse beträffande en den viktigaste grenen av svensk industri, borde det icke stöta på alltför stora svårigheter för

statsmakterna att åstadkomma den statistiska jämförelse som jag i min motion påyrkat.

På grund av det anförda yrkas,

att andra kammaren för sin del beslutar, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville gå i författning om utarbetandet och framläggandet av en statistisk redogörelse angående Norrlands förhållande till det övriga Sverige, företrädesvis i ekonomiskt och socialt hänseende.

Stockholm den 5 februari 1915.

Emil Molin,
Dombäcksmark.

Bilaga.

Några upplysningar rörande Norrland och det övriga Nord Sverige samt dessa landsdelars betydelse för vårt lands ekonomi.

Av Svenska Trävaruexportföreningen.

Landet norr om Svealand var för våra föräldrar mycket litet känt. De flesta visste om Norrland ej stort mera, än att det var därifrån man bekom fågel och renstekar. Nu är väl kännedomen om Norrland icke så litet större, men ännu brister även hos bildade svenskar mycket i kunskapen om vad Norrland betyder för vårt land, särskilt i ekonomiskt hänseende.

Detta område, till vilket man lämpligen kan lägga även Värmland och Dalarna, utgör de stora fjällviddernas, skogarnas och älvarnas område. Det upptager drygt $\frac{2}{3}$ av hela landets ytvidd med en utsträckning från norr till söder av c:a 110 mil. I ytvidd är detta område större än halva Tyska riket och lika stort som Storbrittanien och Irland.

Från fjällryggen i väster mot norska gränsen sluttar marken sakta ned mot

Bottenhavet, och å ett brett bälte, de marina lerornas, moränlidernas och de stora myrarnas region, är den till större delen skogbeväxt. Landskapet är genomskuret av talrika älvar och åar, till huvudsakliga delen flytande i NV—SO, däribland tolv väldiga floder, mätande i längd från 300—450 kilometer.

Längst upp i norr äro ovan polcirkeln de rika malmtillgångar belägna, som för det nutida och kommande Sverige skola äga kanske samma betydelse som Falu koppargruva hade för vårt land på 1500- och 1600-talen.

De många vattendragen bilda flerstädes vattenfall, som nu sent omsider börjat utnyttjas för industriella ändamål. Dessa vattenfall skulle, om de monterades, kunna frambringa åtminstone 3 å 4 millioner hästkrafter, men hittills har i Nord sverige utbyggt eller är under byggnad allenast för ca 250,000 hästkrafter. En livligare verksamhet för utbyggandet av de norrländska vattenfallen hade för några år sedan vidtagit, men företagsamheten har sedan dess förlamats närmast i följd av kronans vattenfallsprocesser.

Ehuru hela arealen av odlad jord i Norrland icke utgör mera än 1,5 % av ägovidden, är dock jordbruket därstädes, liksom överallt i Sverige, av stor betydelse. Stora förutsättningar finnas ock för att i Norrland skall kunna drivas ett givande jordbruk. Stora delar av Kopparbergs och Gävleborgs län framvisa jordbruk, som ej stå efter det i långt sydligare landskap. Sydsvensken, som reser t. ex. genom Ängermanland, skall med förvåning där i flera socknar se en myckenhet sädesfält och gräsvallar, som i frodighet icke lämna något övrigt att önska. Hela den norrländska kuststräckan ävensom trakten omkring Storsjön i Jämtland äro gynnsamma för jordbruk, och särskilt Torneådalen utmärker sig för en mycket stor fruktbarhet. Ännu är dock jordbruket i Norrland i det hela föga utvecklade. När kommunikationerna förbättrats och de många vidsträckta myrmarkerna på ler- och kalkbotten blivit utdikade, skall säkerligen Norrland i jordbrukshänseende, trots klimatets stränghet, bliva lika betydande som flertalet andra landskap i Sverige.

Några siffror, belysande jordbrukets nuvarande ståndpunkt i Norrland, torde äga intresse. Under det att skörden av säd och rotfrukter i medeltal för åren 1907—1911 (någon jämförlig siffra för senare tid finnes ej tillgänglig) utgjorde 26,8 hektoliter per hektar för hela riket, var motsvarande siffra för Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samma tid 20 hektoliter. För jordbrukets framåtgående är ju skörden av rotfrukter ganska upplysande. Under det att år 1901 i nämnda fyra län skördades allenast 15,569 deciton foderrotfrukter, visar skördesiffran för 1913 en ökning till 718,980 deciton. Att på senare åren i Norrland framträtt ett mycket livligt jordbruksintresse, framgår även därav, att, under det antalet inköps-, tjur-, kontroll- och mejeriföreningar i de fyra länen år 1905 uppgick till 195, motsvarande siffra för år 1912 stigit till 727.

Så länge gruvdriften är jämförelsevis ringa; innan vi börjat att i stort förädla de rika järntillgångarna; medan ännu huvudsakliga delen av våra vattenfall förbliva onyttjade och innan ett intensivt jordbruk med uppdriven ladugårdsskötsel hunnit uppstå, är Norrland alltså endast vårt stora framtidsland.

En naturrikedom har dock där tillvaratagits, nämligen skogen, som i Norrland jämte Värmland och Dalarna upptager en ytvidd av nära 16 millioner hektar, mestadels bestående av barrträd av ypperlig beskaffenhet. På grund av dessa skogstillgångar har här upp vuxit en storindustri, vars alster i form av trävaror, trämassa och av trämassa framställt papper utföras till alla jordens länder. Denna industri har blivit den ojämförligt viktigaste i landet och har för detta varit av utomordentlig betydelse.

Efterföljande siffror skola bättre än många ord klargöra detta förhållande.

År	Sveriges totalexport Kronor	Sveriges export av:				Därav endast från Norr- land ¹⁾ Summa Kronor
		Trävaror Kronor	Trämassa Kronor	Papp- & pap- persarbeten av trämassa Kronor	Summa Kronor	
1863	92,524,000	12,023,958	—	—	12,023,958	8,035,151
1873	221,904,000	95,799,459	1,587,040	—	97,386,499	76,601,243
1883	256,531,000	99,107,001	2,539,217	9,345,270	110,991,488	82,783,082
1893	328,272,000	112,263,568	10,920,260	27,581,526	150,765,354	95,396,993
1903	441,417,000	172,330,971	32,862,346	17,945,068	223,138,385	141,334,392
1912	760,617,000	164,748,412	93,954,732	39,374,313	298,077,457	170,320,865

Sammanlagda värdet av Sveriges export av trävaror, trämassa samt papp- och pappersarbeten av trämassa har utgjort endast för tiden 1863—1912 6,690 miljoner kronor. Medräknas år 1913, för vilket år finnas endast approximativa siffror, kommer exportvärdet upp till en siffra, överstigande 7 milliarder kronor. Sveriges hela export uppgick för tiden 1863—1912 till föga över 15 milliarder kronors värde.

Betydelsen för landet av skogsbruket och träförädlingsindustrin belyses dock långt ifrån fullständigt av de anförda siffrorna, även när man helt bortser från tillgodoseendet av den inhemska konsumtionen. I värdet av träexporten ingår alldeles icke värdet av övriga skogsprodukter, såsom träkol, tjära, terpentin m. m. Den näst träförädlingsindustrin viktigaste av landets industrier, järnindustrin, har ända till sista åren för framställandet av sina produkter varit beroende av träkolet. Värdet av de skogsprodukter, som användas för vår järntillverkning, uppgår till c:a 30 miljoner kronor årligen. Framställandet av vissa andra exportvaror föranleder en import, som betydligt tynger landets handelsbalans. Så t. ex. motväges den jämförelsevis mindre betydande exporten av jordbruksprodukter av en import av gödningsämnen, oljekakor m. m., uppgående till ett värde av flera tiotal millioner kronor årligen. På fabriksindustriens debetsida intager stenkolsförbrukningen ett framträdande rum. Men skogsbruket och träförädlingsindustrin lägga hela eller så gott som hela värdet av sin export i den vågskål, som har att sörja för uppvägandet av landets stora import och dryga skuldräntor till utlandet.

Uttagandet av de värden, som representeras av Sveriges trävaru-, trämasse- och pappersutförsel, kräver betydande tekniska hjälpmedel, icke minst i kommunikationshänseende. För framforslandet av timret till sågverken och fabrikena är anlagt ett system av kommunikationsleder, vars omfattning icke på långt när stått klar ens för norrlänningarna själva. En av Svenska trävaruexportföreningen föranställd statistisk utredning har ådagalagt, att de flottleder i Norrland, Värmland och Dalarna, som nu ombesörja virkets framflottning, hava en sammanlagd längd av ej mindre än nära 25,000 kilometer. Till jämförelse må nämnas, att samtliga järnbanor i hela Sverige år 1912 hade en längd av endast 14,164 kilometer. Å dessa flottleder framflottas nu årligen cirka 85 millioner stockar. Särskilt de anordningar, som erfordras i de stora flottlederna för utsortering till de olika virkesägarna av den ofantliga mängd stockar, som där framflyter, göra ett mycket imponerande intryck.

¹⁾ Således oberäknat exporten från Göteborg, vilken till största delen stödjer sig på tillgångarna i Värmland och Dalarna.

Anläggningen av flottlederna har så gott som helt och hållet utförts och bekostats av trävaruindustrien. Enär emellertid räkenskaperna häröver till stor utsträckning förstörts, har det mött öoverstigliga hinder att erhålla uppgift om storleken av dessa kostnader. Men en approximativ beräkning, utförd med stöd av några flottleder, för vilka anläggningskostnaderna kunnat redovisas, har givit till resultat, att kostnaden för åstadkommandet av det norrländska flottledssystemet (inberäknat det i Dalarna och Värmland) säkerligen ej understiger 150 millioner kronor.

Flottledernas trafikbillighet i jämförelse med de svenska järnbanornas framgång därav, att under det, enligt utförda statistiska beräkningar, ungefärliga kostnaden för framflottande av en kubikfot virke utgör 1,8 öre för en medelväglängd av c:a 200 km, järnvägsfrakten pr kubikfot för samma väglängd är 12,5 öre, således 7 gånger dyrare.

Om vi slutligen tillägga att år 1912 i skogsbruket och sådan industri, som står i direkt samband därmed, utförts 43,5 millioner dagsverken av manliga arbetare och utbetalts i arbetslöner 139 millioner kronor, under det i hela Sveriges fabriksindustri (däri ej inräknat bergverk och hantverkerier) utförts 61 millioner dagsverken likaledes av manliga arbetare och utbetalts i arbetslöner till dessa 183 millioner kr., torde skogsbrukets och träförädlingsindustriens plats i vårt näringsliv vara tämligen tydligt angiven.

Man hör ofta uttalas farhågor, att Norrlands skogsrikedomar snart skola vara uttömda. Edendomligt nog hava sådana farhågor avhörts redan för flera hundra år sedan, men alltså hava skogarna lämnat stigande mängder av virke. Ännu finnas i Norrland, särskilt i lappmarken och på kronans skogar, ofantliga områden, där träden av ålder och röta torka på rot. Innan dessa överåriga och skadade träd avvercats och därigenom skogarna återförts i produktivt skick, skola många tiotal av år förflyta, och under tiden hinna i kustlandet de skogar åter uppväxa, vilka hittills på många ställen alltför kraftigt avvercats. En intensiv skogsvård i förening med torrläggning av vattensjuka marker skall dessutom längre fram medföra en ökning av skogsproduktionen, varom den stora allmänheten icke har en aning. Det kan dock beräknas, att Norrland skall, om möjligheterna begagnas, i en ej alltför avlägsen framtid kunna producera minst dubbelt så mycket virke som nu.

* * *

Hava ovanstående korta upplysningar haft den verkan att för den intresserade läsaren endast något litet klargöra Norra Sveriges och särskilt Norrlands betydelse i Sveriges ekonomiska liv, har syftet därmed uppnåtts. Han torde då själv kunna räkna ut, huru långt Sverige nu vore hunnet i ekonomisk och kulturell utveckling, om vi ej haft Norrlands rikedomar att utföra på världsmarknaden.

Ännu finnas många hinder att nedbryta, innan Norrland, ifrån att i huvudsak vara blott de rika möjligheternas land, vuxit till det utvecklade industri-, skogsbruks- och jordbruksland, där dessa möjligheter fullt utnyttjas. Och fort går det icke, såsom det t. ex. i Amerika skulle gått, att kultivera detta vidsträckta område. Kronans vattenfallspolitik, förbudslagar, som hindra den enskilde att verkställa inmutning å kronans vidsträckta marker och som hindra träförädlingsindustrien att förvärva för jordbruket överflödiga skogsfastigheter, äro just icke ägnade att sporra företagsamheten. Men hava vi en gång riktigt vaknat och lyckats bryta fåkunnighetens, trångsynthetens och trosdogmernas förlamande inflytande, då skall Norrland för oss svenskar — om vi haft förstånd att behålla det — bliva huvuddelen av ett framtida stort och rikt Sverige.